

A CENZÚRÁN INNEN

Sor(s)

A nyolcvanas évek Romániáját vitathatatlan módon hosszasan kanyargó sorokkal fogják majd ábrázolni az eljövendő Nagy Történelmi Képeskönyvben. Nem új dolog a sorállás e szép hazában, csupán mennyisége és jelentése változott radikálisan: életforma lett.

Az okok többé-kevésbé ismertek. Manapság nem akad valamirevaló sorbanálló, ki ne tudna empirikus tapasztalatai alapján viszonylag átfogó gazdaság-elmélettel szolgálni. Hogy ezek az empirikus tapasztalatok esetleg nem helytállóak? Erről a legkevésbé e „soros” tehet. Az viszont tény, hogy jelen pillanatban az RKP irányelveinek sokaságából feltétlenül megvalósult egy: az emberek alaptémájává váltak a politika és a gazdaság kérdései. (Az ismeretek forrása természetesen nem a hatalmi információs gépezet. Kialakult egyfajta szubverzív közvélemény, s a „mindennapi tudat/osság” szintjén ez kielégítően működik.)

A sorok jelentősen módosították a társadalom életvilágának számos elemét. Megnőtt a nyugdíjasok presztízse, hiszen egyedüli társadalmi réteg ez, mely kellő idővel rendelkezik az alapvető élelmiszerek beszerzésére. Elképzelhetetlen olyan család, melyiknek ne lenne legalább egy nagymama-nagytata anyagbeszerzője. Ráadásul a kora reggeli órákban való álldogálás - Ceaușescu jellemzően ostoba és cinikus megjegyzése szerint is, állítólag - jótékonyan hat a szervezetre, s így a nyereség kettős: van olaj, liszt, cukor és néha-néha hús ... és van hosszú életű nagymama is. Nem beszélve arról, hogy a presztízsz növekedésével egyidőben és éppen ennek folyamányaként megszűnnek a nemzedéki viták és ellentétek, és perspektivikusan lehetségessé válik a paradicsomi állapotokat felidéző nagycsaládok újbóli kialakulása.

Mai életünkben kivesztek a társas érintkezés eredendő s talán egyedül igaz formái. A marxista atavizmus sorbaállító rendszerete épp ezt hivatott pótolni. A sorbanállítás alkalmával ugyanis lehetőség nyílik a vélemények kicserélésére, helyzeteket és személyeket illetően. Az újoncokat mindig nagy szeretettel és hasznos tanácsokkal fogadják a veterán „sorosok”. Kialakul az egyazon utcába, lakónegyedbe tartozók összetartása, az egymást segítő szellem. Megszűnik az elszigeteltség, a magány. Hirtelen fontossá válik minden rokon, minden ismerős. Mindennek a negatív oldala: az idegenekkel szembeni elutasítás, a kasztszellem, egyfajta utca-rasszizmus.

A sorállás jellemformáló ereje sem lebecsülendő. Kitartás, pontosság, következetesség; íme a három vezérszó. A „soros” előtt felvillannak ugyanakkor az emberi sors, a szerencse és balszerencse kiszámíthatatlanságának metafizikai mélységei is, Szükségyszerűség és szabadság póre dialektikája. A siker élménye mindennél többet ér, a kudarc pedig figyelmeztet: következő alkalommal ügyesebbnek kell lenned! A sorállás nagyszerűen példázza, hogyan gyűrheti le az egyén az öt körülvevő adottságokat rátermettségével, no és némi szerencsével. A sor szerinti elosztás, az elsőbbség, a kontinuitás figyelembevételével - alapvetően igazságos.

□ □ □

Az eljövendő idők művészei számára kiváló témát nyújtanak majd a sorok. Ezek művészi megformálása a szocialista realizmus legkiemelkedőbb teljesítményeihez méltó feladat lesz majd. Csak akadjon majd művész, ki a maga sajátos eszközeivel formálja márványba, vagy önti vasba e kor szatyoros szürke emberkéjét.

(Keszthelyi András)